

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
„ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО”

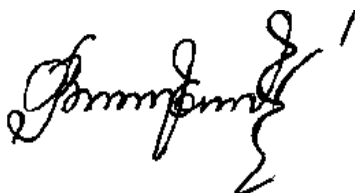
СУШКЕВИЧ ОЛЬГА ВАЛЕНТИНІВНА

УДК 81.115 + 81'276.11

**АКСІОЛОГІЧНА МОДАЛЬНІСТЬ ІНТЕРВ'Ю: ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА
СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ**

10.02.15 – загальне мовознавство

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Одеса – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі перекладу та загального мовознавства Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник доктор філологічних наук, професор
Семенюк Олег Анатолійович,
Кіровоградський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
ректор

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Бацевич Флорій Сергійович,
Львівський національний
університет імені Івана Франка,
завідувач кафедри загального мовознавства

кандидат філологічних наук, доцент
Склярєнко Ольга Миколаївна,
Одеський національний
університет імені І. І. Мечникова,
доцент кафедри іноземних мов
гуманітарних факультетів

Захист відбудеться „16” жовтня 2013 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.053.05 Державного закладу „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського” (65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Державного закладу „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського” за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розісланий „14” вересня 2013 р.

Учений секретар спеціалізованої вченої ради

Е. В. Ларіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертацію присвячено зіставленню функціональних та структурних особливостей аксіологічної модальності як текстотвірної категорії в україномовних і англійськомовних інтернет-інтерв'ю з представниками креативних професій. Комплексний підхід, за якого вивчення категорії аксіологічної модальності відбувається в її польовій організації на рівні композиційних частин інтерв'ю, дозволяє не тільки встановити особливості зіставляваних мов, але також виявити комунікативне застосування колективного знання носіїв англійської та української мов про цінне й антицінне. Крім того, таке вивчення аксіологічної модальності дає можливість зіставити функціонування та взаємодію ціннісних уявлень суб'єктів мислення й спілкування під час перебігу інтерв'ю.

Наприкінці ХХ століття наукова думка приділяє увагу проблемі ціннісних основ людського буття. Саме тому аксіологічні аспекти комунікації у зв'язку з кризовими явищами сучасного суспільства та намаганнями їх подолати задля здійснення діалогу культур поступово виходять на перший план наукових інтересів, зокрема лінгвістичних (О. Л. Бессонова, Д. Бідні, Г. П. Вишлецов, Т. П. Вільчинська, О. М. Вольф, К. І. Мізін).

Неоднозначний характер модальності спричинив появу та розвиток різноманітних напрямків її тлумачення. Ця категорія представлена О. В. Бондарком як функціонально-семантична з польовою організацією різних рівнів; Т. М. Корольова та М. І. Конюшкевич тлумачать її як комунікативну категорію, О. В. Падучева – як суб'єктивну семантичну та прагматичну категорію, В. П. Руднев – як текстотвірний феномен, тощо. У свою чергу в германському мовознавстві модальність досліджується як граматична (Р. Ашер, Ф. Палмер, А. Рот, С. Чан) або ж комунікативно-граматична категорія (Дж. Байбі, С. Калагем, Ф. Кіфер, А. Крацер). Крім того, ціннісні характеристики людини, яка говорить, вивчаються В. І. Карасиком та Л. Н. Столовичем, а аксіологічні аспекти дискурсу як частини мовної картини світу подаються Н. М. Казидуб. Лінгвоаксіологічна проблема мовного втілення окремих базових цінностей представлена в низці загальновідомих праць (Н. Д. Арутюнової, О. Л. Бессонової, О. М. Вольф, Л. П. Дронової, Ю. М. Караулова), вивчення модально-оцінної структури інтерв'ю в німецькій мові представлено в роботі І. Ю. Капічнікової. Лінгвокультурологічні аспекти вираження аксіологічної модальності розглядаються в працях Г. В. Вальчук, А. Вежбицької, В. В. Воробйова, І. О. Голубовської, В. В. Дубичинського, Б. Елена, Н. В. Косилкиної, Р. К. Міньяр-Белоручева.

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена недостатнім вивченням аксіологічної модальності як мовної категорії, що може реалізуватися на рівні тексту інтернет-інтерв'ю, зокрема на матеріалі неспоріднених мов. Такий ракурс вивчення дає можливість дослідити особистісне та національно-культурне оцінне „Я” мовця, що безпосередньо виявляється в конкретних комунікативних ситуаціях.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Проблематика дисертації відповідає напрямку комплексної колективної науково-дослідної теми „Європейські мовні картини світу в аспектах етнолінгвістики та лінгвокультурології”, яка розробляється на кафедрі перекладу та загального мовознавства (номер державної реєстрації 0105U001846, наказ МОН України № 960 від 22.12.2004 р., рішення вченої ради Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, протокол № 5 від 27.12.2004 р.). Тему дисертаційної праці затверджено на засіданні вченої ради Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 4 від 28 листопада 2011 року).

Мета дослідження полягає у встановленні функціональних та структурних особливостей аксіологічної модальності в різних композиційних частинах текстів інтернет-інтерв'ю в українській та англійській мовах.

Поставлена мета передбачає розв'язання таких основних завдань:

- обґрунтувати теоретичні основи дослідження аксіологічної модальності як текстотвірної категорії;
- розробити на основі результатів дослідження класифікацію аксіологічних модальних ресурсів української та англійської мов;
- з'ясувати й описати зіставні особливості функціонування аксіологічної модальності в різних композиційних частинах текстів інтернет-інтерв'ю;
- визначити ізоморфні й аломорфні риси польової структури аксіологічної модальної рамки в окремих композиційних частинах текстів інтернет-інтерв'ю;
- зіставити особливості засобів вираження аксіологічної модальності в різних композиційних частинах текстів інтернет-інтерв'ю в українській та англійській мовах.

Об'єктом дослідження постає категорія аксіологічної модальності у текстах інтернет-інтерв'ю з представниками творчих професій в сучасних українській та англійській мовах, а **предметом** – функціональні та структурні особливості вираження аксіологічної модальності в окремих композиційних частинах текстів інтернет-інтерв'ю.

Матеріалом дослідження слугують 1000 електронних текстів інтерв'ю з представниками творчих професій (500 українською мовою та 500 англійською загальним обсягом 10112 сторінок у форматі Word (1500 символів на сторінку), розміщені на освітніх, розважальних, культурних українських та британських порталах і сайтах, в архівах інтерв'ю, серед яких – офіційні сайти українських і британських газет, журналів, радіо й інформгентств, що розміщують електронні друковані версії інтерв'ю („The Daily Telegraph”, „Times”, „BBC1”, „BBC2”, „BBC3”, „BBC4”, „УНІАН“, „Дзеркало тижня”, „ЗМІ України”, „ХайВей”, „City”, „Хобі” та ін.). Фактичний матеріал дібрано шляхом суцільного обстеження із зазначених джерел за критерієм належності респондента до творчої професії. Інтерв'ю аналізувалися як сукупність текстових фрагментів відповідно до етапу розгортання бесіди та

поширеності аксіологічної модальності в межах теми чи мікротеми обговорення, а також розподілу ядерних та периферійних аксіологем.

Мета та завдання дослідження зумовили його **методологічну основу**, якою передбачено методи, що ґрунтуються на вимогах об'єктивного та всебічного аналізу мовних явищ. В основу дослідження покладено *загальнонаукові принципи та підходи* визначення протилежностей, причино-наслідкових зв'язків, кількісно-якісних відповідностей при встановленні сутності аксіологічної модальності тексту через призму комуніканта. Саме тому в ході дослідження застосовується низка загальнонаукових методів: *метод аналогії та дедукції* під час виявлення типових моделей розвитку модальності в інтернет-інтерв'ю тощо, а також *описовий і аналітико-синтетичний* для виокремлення аксіологічної модальності в текстах інтернет-інтерв'ю відповідно до теми обговорення та набору й розподілу аксіологем в інтернет-інтерв'ю; визначення її польової організації та функціонального навантаження елементів – ядра та периферії; удаючись до *методики моделювання*, окреслювалися типові моделі розвитку аксіологічної модальності в тексті інтернет-інтерв'ю. Серед *спеціальних лінгвістичних методів* застосовувались наступні: *зіставний метод* використовувався для визначення ізоморфних та аломорфних рис аксіологічної модальності в англійській і українській мовах в аспектах її функціонування, структури та засобів вираження у текстах інтернет-інтерв'ю; за допомогою *методики дистрибутивного аналізу* визначалась поширеність аксіологічної модальності в структурі інтернет-інтерв'ю; при виявленні комунікативної інтенції й ціннісної позиції того, хто говорить, використовувався *метод прагматичної інтерпретації текстів*. *Елементи математичної статистики* залучено для визначення частотності феноменів. Відповідно, *кількісний аналіз* – для визначення ступеня поширеності типових моделей розвитку аксіологічної модальності та її складових в текстах інтернет-інтерв'ю, а *статистичний метод* – для підрахування коефіцієнта кореляції мов у вираженні дослідженої категорії.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше у вітчизняному мовознавстві представлено та доповнено класифікацію мовних засобів вираження аксіологічної модальності в інтернет-інтерв'ю з огляду на діалогічну взаємодію суб'єктів інтернет-інтерв'ю з відбиттям особистісних, професійних, ситуативних, соціально-економічних, політичних, історичних і національно-культурних зрізів цінностей представників різних лінгвокультур. У дослідженні проаналізовано взаєморозташування та динаміку аксіологем у різних композиційних частинах текстів інтернет-інтерв'ю. З цією метою розроблено *нову* зіставну комплексну методику опису й аналізу елементів аксіологічної модальної рамки з урахуванням функціональних та структурних характеристик. *Уперше* зіставлені лінгвальні та екстралінгвальні чинники як комплексні параметри дослідження аксіологічної модальності в україномовних та англійськомовних текстах інтернет-інтерв'ю.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання результатів у викладанні курсу загального мовознавства, а саме таких його розділів, як „Теорія мови”, „Методологія мовознавства”, „Мова та суспільство”, теорії мовної комунікації – у розділах „Комуніканти”, „Вербальний контакт”, у створенні спецкурсів із лінгвокультурології (розділ „Ціннісні картини світу”), а також у курсі практики усного та писемного мовлення для студентів спеціальностей „Прикладна лінгвістика”, „Англійська мова” та „Журналістика”. Матеріали дослідження та його окремі положення використано в практиці викладання курсів „Загальне мовознавство”, „Практика англійської мови”, „Лінгвокраїнознавство” в Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка.

Теоретичне значення дисертаційної роботи зумовлено тим, що аналіз аксіологічної модальності як текстотвірної категорії з польовою структурою доповнює розв’язання низки суттєвих проблем нового напрямку мовознавства – лінгвістичної аксіології, а також комунікативної лінгвістики, лінгвістики тексту. Уточнене визначення термінів „аксіологічна модальність”, „цінність”, „оцінка” дає змогу виявити особливості уявлень представників української та британської лінгвокультур про цінне, що є внеском у розвиток мовознавства та лінгвокультурології. Використання моделювання взаєморозміщення складових аксіологічної модальності у композиційних частинах текстів інтернет-інтерв’ю є розширенням теорії поля в цілому.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дослідження були предметом обговорення на десяти конференціях (з них дев’ять – міжнародні): I Міжнародна науково-практична конференція „Новітні обрії розвитку германської та романської філології” (Запоріжжя, 2007); Міжнародна науково-практична конференція „Мова і світ: дослідження та викладання” (Кіровоград, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012); XV Международная лингвистическая конференция „Язык и мир” (Ялта, 2008); IX Міжвузівська конференція молодих учених „Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур” (Донецьк, 2011); V Міжнародна наукова конференція „Пріоритети германського та романського мовознавства” (Луцьк, 2011); „Teoretzcyne i praktzcyne innowacje naukowe” (Краків, 2013).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи викладено в одинадцяти одноосібних статтях автора, з них – 9 у фахових наукових виданнях України; 1 – у зарубіжному міжнародному виданні, 1 – у матеріалах доповідей конференції.

Обсяг і структура роботи визначені метою та завданнями дослідження. Вона складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку умовних скорочень, списку наукових джерел (344 позицій), довідкової літератури (16 позицій) і джерел фактичного матеріалу (50 позицій), а також двох додатків. Обсяг тексту дисертаційного дослідження становить 172 сторінки, загальний обсяг наукової праці разом із бібліографією та додатками – 262 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито стан досліджуваної проблеми, сформульовано мету, визначено завдання, об'єкт і предмет дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення здобутих результатів, описано методи та матеріал дослідження, подано інформацію про апробацію одержаних результатів і структуру роботи.

У **першому розділі** „Теоретичні засади вивчення аксіологічної модальності інтернет-інтерв'ю” визначено підхід, у рамках якого виконувалося дослідження, сутність понять „аксіологічна модальність”, „аксіологема”, „аксіологічна модальна рамка”; описано відносно суб'єктивний характер аксіологічної модальності; окреслено роль та місце оцінки та цінності в складі аксіологічної модальності, наведено класифікацію засобів її вираження; охарактеризовано особливості текстів інтернет-інтерв'ю; наведено етапи дослідження.

Основоположним для цього дослідження є *комунікативно-прагматичний підхід* в аспекті впливу аксіологічної модальності на реципієнта інтерв'ю та її реалізації в комплексному прагматичному контексті. Окрім того, зазначений напрямок передбачає вивчення ставлення мовця до того, з ким він спілкується, про що він говорить і як він говорить. Такої думки дотримуються Ф. С. Бацевич, М. І. Конюшкевич, О. В. Падучева, В. П. Руднєв, І. В. Смущинська, В. М. Ткачук. Відповідно, зазначений підхід найбільш наближений до природи досліджуваного явища – АМ. Допоміжну роль у дослідженні відіграє *логіко-поняттєвий підхід*, оскільки він встановлює об'єктивне існування можливих, необхідних, цінних явищ і їх суб'єктивну оцінку мовцем (О. А. Івін, Е. Я. Мороховська), а також *функціонально-семантичний* в аспекті польової організації модальності в системі різнорівневих мовних засобів, здатних взаємодіяти на позначення модальних відношень (О. І. Беляєва, О. В. Бондарко, В. М. Ткачук, В. Д. Шинкарук, В. М. Ярцева). Багатогранність категорії модальність та аксіологічної зокрема зумовлює комплексний підхід до її вивчення з урахуванням логіко-поняттєвого змісту, лінгвальних засобів вираження й реалізації в тексті інтернет-інтерв'ю.

Складна взаємодія оцінки та цінності на фоні історичних, національно-культурних, ментальних процесів і змін лежить в основі аксіологічної модальності. Розрив між потребами людини, бажаннями та реальністю формує уявлення про цінне й антицінне у свідомості носія мови. У свою чергу оцінка постає інструментом вираження критеріїв цінності через універсальну тріаду: добре – нейтрально – погано (Н. Д. Арутюнова, О. Л. Бессонова, О. А. Івін.). Цінність, із якою мовець порівнює й зіставляє об'єкти, явища та якості, закріплюються в мові й мовленні за допомогою оцінки. Саме завдяки такій взаємодії цінності й оцінки людини утворюється аксіологічна модальність.

Аксіологічна модальність – текстотвірна категорія, яка позначає вираження відповідно до певної шкали цінностей ставлення мовця до повідомлення, думок співрозмовника, до нього самого як особистості, а також

співвідношення повідомлення з дійсністю (далі – АМ). Ця категорія видова та похідна від загальної – модальність. На сьогодні існує значна кількість праць, присвячених дослідженню останньої. У слов'янському мовознавстві слід назвати роботи В. В. Виноградова, О. В. Бондарко, М. І. Конюшкевич, Т. М. Корольової, О. В. Падучевої, В. П. Руднева. У романо-германському мовознавстві проблема зазначеної категорії розроблялась Р. Е. Ашером, Ш. Баллі, Дж. Байбі, А. Клатцером, Ж. Муненом та Ф. Р. Палмером та. Проте донині власне АМ розглядалась лише з позицій логіки (О. А. Івіним).

АМ є відносною суб'єктивною категорією. Традиційно вважається, що вербалізація ставлення мовців до сказаного на основі системи цінностей є суто суб'єктивним процесом. Проте будь-яку позицію мовця можна охарактеризувати як типову, притаманну й іншим членам мовної спільноти в заданому часопросторі, відомому як дійсність.

Аксіологеми – ціннісні номінації, які стають предметом чи джерелом емоційно-інтелектуальної оцінки в мовленні (за Т. В. Романовою та Г. П. Вижлецовим). Аксіологеми можуть бути денотативними (*життя/life, здоров'я/health, любов/love*) чи конотативними (такі, що актуалізують ціннісне значення в контексті).

За допомогою аксіологем та інших засобів вираження АМ, уведених мовцем відповідно до певної теми, власних інтенцій і контексту розмови, утворюється *аксіологічна модальна рамка* (далі – АМР). За допомогою оцінки в цій структурі встановлюються предикативні зв'язки між суб'єктом (імплицитним чи експліцитним) – особою чи соціумом, з позиції якого дається оцінка, та об'єктом – людиною, предметом, явищем або станом справ, щодо яких висловлює своє ставлення об'єкт відповідно до системи цінностей, теми обговорення, власних інтенцій і контексту розмови (О. О. Баженова). Наприклад:

Укр. Микола Коханівський: „[Батьківщину люблять не за гроші](#)” [Телепростір].

Англ. „... [delighted by „greatest win of his career”](#)” [BBC].

У роботі наведено класифікацію мовних ресурсів АМ в українській та англійській мовах, яка базується на принципі поділу модусу Ш. Баллі на *імплицитний й експліцитний*. Основою положим для класифікації є перелік засобів вираження суб'єктивної й об'єктивної модальності за В. В. Виноградовим. Крім того, праці Н. Д. Арутюнової, Л. К. Байрамової, О. І. Беляєвої, Ю. В. Гапонової, С. І. Цейтліна та інших використовуються для уточнення змісту окремих понять. Класифікація засобів вираження АМ у мовленні доповнена та розширена нами на основі зазначених джерел та аналізу матеріалу дослідження:

За критерієм експліцитності / імплицитності:

1. Прямі експліцитні (лексичні засоби, ілокутивна сила яких легко розпізнається слухачем (модальні лексеми, модифікатори, аксіологеми): *добре, гірше, корисно, провідний фахівець; the worst, excellent, marvellous, superb, a*

lead actress; мати вагу; користуватися повагою / успіхом; to be brilliant, to be important.

2. Прямі імпліцитні засоби (морфологічні та синтаксичні засоби: значення АМ становить граматичний зміст форми її вираження): *Що за люди! Ой, же ж цей хрещений! Радий не радий; How terribly bad! What a disgusting night! Great of the greatest!*

3. Непрямі експліцитні (прагматичні засоби: оцінність експлікується за рахунок „умови успішності” (за Дж. Серлем). Мовець формулює своє ставлення за допомогою умови, виконання якої може дати певний результат. Саме це вказує на зацікавленість мовця й експліцитне залучення цінностей:

Анатолій Крим: Поки в системі мінкульту існує департамент кіно, – кіна не буде [УНІАН]; *Alex Proyas: Knowing me Knowing you...* [BBC1].

4. Непрямі імпліцитні (лексичні стилістичні засоби: висловлювання реалізує ставлення до цінного, зрозуміле обом комунікантам. При цьому, маючи на увазі одні цінності, мовець замінює їх на інші, порівнює):

Цінними речами українська митниця доручила займатися фірмі з назвою „Бандит” [УНІАН];

Carrie Preston: „She represents a voice of reason ...” [BBC1].

Під час аналізу АМ важливо враховувати особливості матеріалу дослідження – інтернет-інтерв'ю з творчою особистістю: діалогічна форма, різноплановість адресата („реальний читач”, „бажаний читач”, журналіст), гіпертекстовий характер, сугестивний і дидактичний вплив на адресата, авторитетність творчої особистості, експресивність вираження модальності.

Комплексність АМ й особливості жанру інтернет-інтерв'ю вимагають застосування системи прийомів і поетапного дослідження: 1) визначення функціонально-сміслової поширеності АМР у тканині певної композиційної частини інтернет-інтерв'ю; 2) виокремлення ядерних і периферійних аксіологем АМР; 3) окреслення й порівняння функціонального призначення АМ на певному етапі інтернет-інтерв'ю; 4) інтерпретація фонові інформації, зокрема лінгвокультурної; 5) аналіз і зіставлення засобів лінгвального вираження АМР (імпліцитні/експліцитні; прямі/непрямі). За допомогою статистичного методу підраховувався коефіцієнт кореляції зіставляваних мов k_{AM} .

У другому розділі „Функціональні та структурні особливості вираження аксіологічної модальності у сильній позиції текстів інтернет-інтерв'ю в українській та англійській мовах” проаналізовано, описано функціонування та структуру АМ у різносистемних мовах з огляду на призначення композиційних частин інтернет-інтерв'ю, які знаходяться в сильній позиції тексту: заголовковий комплекс (заголовок, підзаголовок, лід (вступна частина, що передує текстові інтерв'ю), початок та заключна частина інтерв'ю (услід за Н. А. Ананьєвою, Дж. Голом та М. М. Лукіною). АМ розглянуто в структурно-змістовій організації кожної частини з виокремленням модальних засобів вираження. АМ досліджено як модальну рамку, яка поширюється в тексті й набуває польової організації з ядерних і периферійних

аксіологем. Крім того, АМ досліджено з огляду на взаємодію глобальних і локальних адресата й адресанта висловлювань, що стало в нагоді під час визначення перлокутивної сили зазначеного виду модальності.

АМ заголовкового комплексу утворює єдину АМР з текстом інтернет-інтерв'ю. При формулюванні заголовків в обох мовах переважають односкладні номінативні речення з контекстуальним аксіологічним ядром (153 (30,6%) випадки в українській мові та 297 (59,4%) – в англійській), еліптичні структури з ядерними та периферійними аксіологемами (84 (16,8%) випадки в українській мові; 134 (26,8%) – в англійській) та складні речення (цитатні заголовки) з ядерними та периферійними аксіологемами (190 (38%) випадків в українській мові; 20 (4%) – в англійській).

Таблиця 1

Вираження АМ у структурно-граматичних типах заголовків інтернет-інтерв'ю в українській та англійській мовах

Тип заголовка з контекстуальним аксіологічним ядром	Укр. м.		Англ. м.		k _{AM}
	N	%	N	%	
1. Односкладні номінативні речення (ядро)	153	30,6	297	59,4	0,37
2. Двоскладні речення (ядро+периферія)	31	6,4	27	5,4	0,44
3. Складні речення (ядро+периферія)	191	38	20	4	0,48
4. Еліптичні структури (ядро+ (периферія))	109	21,8	140	28	0,48
5. Понадфразова єдність (ядро+периферія)	16	3,2	16	3,2	0,52
Разом / середній показник k _{AM}	500	100	500	100	0,51

Спільні особливості функціонування АМ у структурно-граматичних типах заголовків полягають у тому, що вона виконує рекламну та прогностичну функцію, тобто покликана заінтригувати читача; представити ядерні аксіологеми; підкреслити значимість постаті, у якої беруть інтерв'ю, чи теми. На рівні структури АМР виокремлюється центральний аксіологічний фокус / псевдофокус подальшого інтернет-інтерв'ю. Британські та українські медіаресурси надають перевагу односкладним простим номінативним реченням, які дозволяють сконцентрувати увагу читача на ядерних аксіологемах інтернет-інтерв'ю за допомогою прямих експліцитних засобів (модальних лексем та модифікаторів). Наприклад:

Укр. „*Академік Амосов і „безбожний розум”* [Кіноколо];

Англ. „*Interview with British rock legend Joe Cocker*” [BBC].

Використання еліптичних структур розкриває певний значимий ідейний напрямок інтернет-інтерв'ю за допомогою як експліцитних, так і імпліцитних прямих засобів. Наприклад:

Укр. „*Інтерв'ю Станіслава Ніколаєнка: щасливий учитель – щасливий учень – щасливий народ*” [УНІАН];

Англ. „*Tom Stoppard and Andre Previn on Every Good Boy Deserves Favour*”.

Непродуктивними виявилися синтаксичні типи заголовків, виражені складними реченнями, що можна пояснити прагненням редакторів стисло й експресивно представити інтерв'ю, а також наблизити його до розмовної мови.

Відмінні особливості англійської мови виявлено у тому, що виведені в заголовок аксіологеми та напрямок АМ безпосередньо корелюють з ключовими смисловими аспектами тексту інтернет-інтерв'ю. Тоді як для інтернет-інтерв'ю українською мовою характерний прийом обманутого очікування, а також експресивність.

У свою чергу АМ підзаголовку покликана виділити центральний аксіологічний фокус інтернет-інтерв'ю, заінтригувати адресата подальшим ціннісним насиченням, розтлумачити ядерні аксіологеми, зазначені в заголовку або ж проструктурувати текст інтернет-інтерв'ю в тематико-модальні блоки.

Таблиця 2

Структурні моделі АМ у підзаголовках

Модель підзаголовка	Укр. м.		Англ. м.		k _{AM}
	N	%	N	%	
„Дзеркальна”	15	21,4	23	14,6	0,77
Видільна	45	64,3	76	48,4	0,78
Розгалужена	10	14,3	58	37	0,8
Разом / середній показник k _{AM}	70	100	157	100	0,78(3)

Спільні особливості виявлено в представленні АМ типовими структурними моделями АМ у підзаголовках. Центральний ціннісний фокус подальшого інтернет-інтерв'ю розкривається як за рахунок *прямих експліцитних засобів* (модальних лексем та аксіологем контексту), так і *непрямих імпліцитних*: алюзій, натяків, двозначних висловлювань, зрозумілих лише вузькому колу читачів, обізнаних з ходом історії, політичними та культурними подіями.

1. „Дзеркальна” модель АМ (підзаголовок за фігуральністю, тематичністю та розміщенням ціннісних елементів дублює заголовок, проте більш об'ємний, декодує основні ціннісні аспекти заголовка. Наприклад:

Укр. *Колекція жіночих головних уборів Надії Мартиненко*

Майже рік чернігівська художниця Надія Мартиненко працювала над унікальним циклом живописних робіт. Це 36 жіночих образів, які об'єднані однією темою – головні убори, притаманні різним регіонам України [ДС].

Англ. *Russia Crosses the Atlantic in Two British Books*

*Lesley Chamberlain's books **Motherland** and **The Philosophy Steamer**, first published in the U.K., will be released in the U.S. later this year [LC].*

2. Видільна модель (звужує та конкретизує АМ заголовка відносно змісту інтернет-інтерв'ю). Наприклад:

Укр. *Диригент стихій, або чи стане Львів українським Міланом*

Розмова з Романом Дмитриком, художником-склярем і дизайнером [ДС].

Англ. *Amma Asante. A Way Of Life*

Financially there really aren't any rewards when you're a first-time filmmaker at this level [ІМ].

3. Розгалужена модель (розширює, тлумачить заголовок, пояснюючи ціннісні смисли подальшого інтернет-інтерв'ю). Наприклад:

Укр. *В історичному кінематографі треба не дев'ятий вал піднімати, а знайти краплю істини, – Олесь Санін*

Батько легендарного „Мамая” Олесь Санін працює зараз у США, однак не втрачає оптимізму щодо перспектив українського, і, зокрема, українського історичного кіно [ДС].

Англ. *The atheist*

Evolutionary biologist Richard Dawkins explains why God is a delusion, religion is a virus, and America has slipped back into the Dark Ages [VL].

Відмінні особливості виявляються у функціональному призначенні підзаголовків. В англійській мові виноситься суттєве, значиме, інформативно-цінне, що закріплюється при вираженні АМ ядерними аксіологемами й експліцитними прямими засобами вираження АМ. В українській мові на перший план можуть виступати периферійні аксіологеми. Удаючись до непрямих імпліцитних засобів, створюються привабливі, проте інформативно порожні підзаголовки, що відображають другорядні аспекти інтернет-інтерв'ю. Наприклад:

Укр. *Павло Зібров: „Спочатку жінки, а потім – все інше”*

Про бюст і... найсексуальніший аксесуар. [СЛ].

(В інтернет-інтерв'ю йдеться не стільки про жінок, як про перші професійні спроби співака на великій сцені та про зустріч з Муслімом Магомаєвим).

Англ. *Judi Dench on ...*

... Theater and Cinema [FS].

Для підзаголовків англійською мовою характерні такі дієслівні маркери як *to explain, to reflect on, to talk about, to be interviewed about, to collaborate on*. Додаток після нього утілює макротему подальшого інтернет-інтерв'ю. Таким чином читацька аудиторія за короткий проміжок часу визначає, чи варто читати інтернет-інтерв'ю. У підзаголовках українською мовою інший спосіб представлення АМ: через точку зору творчої особистості. Типовими є такі способи:

а) *ім'я / посада особистості + прийменник про*. Наприклад:

Укр. *Бог – набагато більший, ніж ті рамки, у які його втискаємо*

Керівник англomовної служби „Радіо Ватикан” – про християнську етику в журналістиці [ДС].

б) використання цитат. Наприклад:

Укр. *Інтерв'ю з Олегом Гуцуляком*

Олег Гуцуляк: Українські нові праві – наша культурна революція ще попереду [УНІАН].

Завершальною складовою заголовкового комплексу інтерв'ю є лід. Цей композиційний елемент є своєрідною „візитною карткою” інтерв'ю.

До спільних особливостей можна віднести те, що в матеріалі дослідження експлікуються такі ракурси АМ:

а) авторитетність творчої особистості (106 (22,5%) випадків в українській мові та 92 (19,8%) – в англійській;

б) аксіологеми подальшого інтернет-інтерв'ю (ядерних аксіологем в українській мові – 145 (30,7%) та периферійних – 208 (44%); ядерних аксіологем в англійській мові – 307 (66,1%) та периферійних – 243 (52,3%);

в) актуальні соціальні, політичні, національно значимі питання і т. д. (472 (100%) випадки в українській мові та 464 (100%) – в англійській);

г) авторитетність ресурсу, досвідченість інтерв'юера, обставини спілкування (можуть також розміщуватись наприкінці інтернет-інтерв'ю) (62 (13,1%) випадки в українській мові та 113 (24,4%) – в англійській).

Відмінні особливості в англійській мові спричинені тезовим характером ліду. Тому переважають *прямі експліцитні засоби (модальні лексеми та лексика з конотативним оцінним компонентом значення)*, за допомогою *прямих імпліцитних (предикативів з оцінним та фазовим компонентом значення)* акцентуються досягнення. Наприклад:

Англ. ...Zook is Associate Professor of Early Modern British History at Purdue University. Her works include:

– Radical Whigs and Conspiratorial Politics in Late Stuart England (University Park, PA.: Penn State University Press, 1999) ... [BS: Melinda Zook].

В українській мові АМ формується не тільки за рахунок об'єктивної складової, а також і суб'єктивної. Тому поряд із лексичними засобами вираження АМ широко використовуються *синтаксичні (повтори, паралельні конструкції, порядок слів, побудови зі вставними словами зі значенням емоційної чи інтелектуальної оцінки)* та *морфологічні (доконаний / недоконаний вид, способи дієслова)*. Наприклад:

Укр. В українській літературі з'явився перший роман про бюрократичний клас. За сімнадцять років незалежності сформувалась національна бюрократія, психологію, поведінку, забобони і звички якої описав у сатиричному романі „Газелі бідного Ремзі” (Львів, видавництво „Піраміда”, 2008 рік) відомий український письменник Володимир Даниленко. Герой його роману проникає в Кабінет Міністрів і Секретаріат Президента, щоб простежити за найменшими порухами душі цього закритого для стороннього ока класу [УНІАН: Володимир Даниленко написав перший роман про українську бюрократію].

На початку інтернет-інтерв'ю важливо встановити довірчу атмосферу, тому запитується чи констатується те, про що співрозмовник говоритиме охоче. Саме тому АМ розгортається навколо цінностей, що характеризують особистісні та творчі аспекти життєдіяльності співрозмовника. Проаналізовано, зіставлено спосіб початку інтернет-інтерв'ю запитаннями, реплікою-констатацією та її поєднанням із запитаннями з огляду на АМ.

Комунікативні типи висловлювань на початку інтернет-інтерв'ю в українській та англійській мовах

Комунікативний тип висловлювання	Укр. м.		Англ. м.		k _{AM}
	N	%	N	%	
<i>Репліка-запитання</i>	258	51,6	141	28,2	0,61(2)
<i>Репліка-констатація</i>	32	6,4	49	9,8	0,63
<i>Репліка-констатація + запитання</i>	210	42	318	63,6	0,76
Разом / середній показник k _{AM}	500	100	500	100	0,67

Для англійської мови характерне чітке формулювання запитання чи реплік-констатацій з експліцитним виведенням аксіологем. Для української мови типова імпліцитність, тому поле розгортання АМ зміщується на репліку-реакцію.

За аксіологічним та тематичним наповненням початкові репліки розподілилися на три групи:

1) *Професійно-творчі* (417 (58,6%) випадків в українській мові та 284 (56,5%) – в англійській). Аксіологічним ядром цієї групи виступають: *витоки творчої діяльності митця, актуальний креативний проект, найвидатніші роботи*.

2) *Ситуативні* (103 (14,5%) випадки в українській мові та 52 (10,4%) – в англійській). Ситуативні запитання створюють ефект наближення читача до реальних умов життєдіяльності і творчості. Головне – розкрити індивідуальний світ співрозмовника, недоступний для вільного споглядання іншими: *дім, сім'я, актуальний творчий доробок, краса співрозмовника, гармонія, порядок, лідерство та ін.*

3) *Особисті* (192 (26,96%) в українській мові та 166 (33%) – в англійській) націлені на виявлення неординарних рис митця: *важлива особистісна риса характеру, манера роботи, поведінки, особисті стосунки, особливості ціннісного світобачення*.

Для української мови характерна провокаційність та завуальованість підтексту порівняно з англійською.

У випадку, коли інтернет-інтерв'ю розпочинається реплікою-констатацією (32 (6,4%) випадки в українській мові та 49 (9,8%) – в англійській), АМ утворюється за рахунок оцінки діяльності творчої особистості суспільством, впливовими особистостями, тобто через категорію авторитетності. Це відбувається за рахунок ввідних слів, модальних лексем та аксіологічних модальних модифікаторів. Така особливість стимулює співрозмовника до продукування власної АМ. Репліка-констатація українською мовою провокаційна й використовується з метою отримати аргументовану згоду чи незгоду. У британському варіанті акцентується вираження співрозмовником власної АМ з використанням предикатів з оцінним компонентом значення *I was very fortunate... I can still remember... It made a very, very powerful impression on me...* Останній різновид початку, репліка-констатація, що супроводжується

запитанням, поєднує характеристики перших двох видів (210 (42%) випадків в українській мові та 318 (63,6%) – в англійській). Запитання конкретизує та спрямовує спосіб вираження АМ респондентом.

На етапі завершення інтернет-інтерв'ю АМ має дати позитивну настанову реципієнту та збагатити читача інформативно, емоційно, інтелектуально, духовно. Тому вона має здебільшого позитивний (часом нейтральний чи негативний) вимір й спрямовується в майбутнє.

1) *Порада читачам.* Наприклад:

Укр. – **Ваш рецепт вдосконалення цього світу** [ІЛ: Ефект по(той)бічної дії].

Англ. – *Any words of wisdom, you'd like to leave for our readers?* [PJ: 'I am drawn to natural forms because they are not static', says Seth Rolland].

2) *Подяка, побажання.* Наприклад:

Укр. – **Нормальним людям – удачі, а творчим – благородного болю...** [ІЛ: Ігор Павлюк: „Поезія – це характерництво... Проза – це характери,,].

Англ. *Thank you Willmer for this wonderful interview ...; also I'd like to wish you success for all your future endeavors...* [PJ: Sy Willmer endeavors to involve humor and expression in all his designs].

3) *Висловлення припущень про подальші перспективи, проекти.* Наприклад:

Укр. **Ми спробуємо вибороти такі речі, які б могли діяти і після того, як ми підемо** [ГР: Максим Стріха: „Треба розбурхати саме наукове середовище”].

Англ. – *Only Albania, Iraq and North Korea are missing Lonely Planet guides? Are there **any plans to publish them** and if not, what would need to occur **to make them worthwhile?*** [The Tony Wheeler Interview – Lonely Planet Founder].

В англійській мові АМ цієї частини інтернет-інтерв'ю лаконічна, предметна й адресна з виділенням однієї центральної аксіологеми, за допомогою якої читач сам визначає забарвленість модальності. В українській мові в структурі АМР знаходяться декілька суміжних центрів.

У третьому розділі „Аксіологічна модальність як текстотвірна категорія в основній частині інтернет-інтерв'ю в українській та англійській мовах” АМ описується як фактор цілісності та зв'язності основної частини інтернет-інтерв'ю. Відповідно зчеплення реплік діалогічної єдності відбувається за рахунок динаміки ціннісних смислів інтернет-інтерв'ю, взаємопереходу ядерних і периферійних аксіологем й утворення на їх основі нових в складі АМР.

$$\text{ЯДРО}_1 + \text{ПЕРИФЕРІЯ (A + B + C)}$$

$$\text{ЯДРО}_2 + \text{ПЕРИФЕРІЯ (C + T + X)*}$$

Примітка. Літерні позначки використовуються для умовного позначення різної периферії в АМР.

Рис. 1. Взаємоперехід ядра та периферії в межах АМР

АМ є також чинником цілісності діалогічного абзацу (постає складовою тематичних, концептуальних та модальних зв'язків) та зв'язності (виявляється через зовнішні структурні показники й формальну залежність компонентів діалогічного абзацу). Механізм її розгортання полягає в тому, що під час формулювання мікротеми імпліцитно чи експліцитно в першій репліці-стимулі позиціонується ядро АМ. Останнє семантично притягує контекстуальну периферію. Кількість мікротем співвідносна з кількістю ядерних аксіологем. АМ розвивається за принципом імплікації: наявність одних аксіологем та ставлень в контексті вимагає появи інших, ситуативно пов'язаних з ними.

Особливістю британської лінгвокультури є розкриття АМ завдяки переважно *прямим експліцитним засобам* (*fantastic cook, disgusting look, to be honored, to be famous for*) й *прямим імпліцитним* виявам мовців (*It was extremely important..., It sounds interesting, She was the one I adored*). Крім того, мовлення британців відзначається комунікативним позитивом та однозначністю мовного вираження ціннісного ставлення.

Матеріал дослідження продемонстрував те, що українська мовна особистість вдається більшою мірою до *непрямих засобів* вираження АМ в основній частині інтерв'ю. Мовець формулює своє ставлення за допомогою умови, виконання якої може дати певний значимий результат. Саме це вказує на зацікавленість та на експліцитне залучення аксіологем: *Мінкультури на це не виділяє коштів, тому галузь у занепаді...* [КК]. *Якби творчі банкрути не заважали...* [КК]. Широко представлені й *непрямі імпліцитні модальні засоби*. Адресат, маючи на увазі одні аксіологеми, замінює їх на інші, що в контексті інтернет-інтерв'ю створює ефект *іронії, натяку, метафори чи двозначного висловлювання*.

В англійській мові категоризація АМ на *добре – погано – нейтрально* однозначна, а в українській мові може бути невизначеною або ж нечіткою, чи вирізнятися різким переходом від негативного до позитивного й навпаки (418 випадків (47,3%). До спільних рис обох мов можна віднести збіг меж АМ та мікротем й макротемі інтернет-інтерв'ю.

АМ пронизує основну частину інтернет-інтерв'ю та змушує сприймати текст не як суму окремих одиниць, а як цілісний твір. Структурна зв'язність співвідноситься з вираженням ключових аксіологем, а у змістовому плані – з їх поляризацією на рівні контексту фрагменту-блоку інтернет-інтерв'ю чи цілого тексту інтернет-інтерв'ю. Тож АМ реалізується як на глобальному рівні інтернет-інтерв'ю, так і на локальному – тематико-модальному фрагменті-

блоці (складному синтаксичному цілому в межах однієї мікротеми та модальної рамки).

Під час аналізу інтернет-інтерв'ю виділилися три моделі поєднання зазначених блоків в основній частині інтернет-інтерв'ю. Перша з них – чергування (блоки пов'язуються лише постаттю творчої особистості; розвиток АМ в одному блоці не викликає динаміки в іншому (405 (36,3%) випадків в українській мові та 385 (35,2%) – в англійській). Такий вид розвитку модальності представлено в стандартизованих інтернет-інтерв'ю анкетного типу. Друга модель – ланцюжкове зчеплення – передбачає перехід ціннісної периферії одного тематико-модального блоку в ядро іншого (нестандартизоване інтернет-інтерв'ю) (446 (40%) випадків в українській мові та 523 (47,9%) – в англійській). Остання модель має вигляд рамкового зчеплення: співрозмовники можуть повертатися до ставлень щодо раніше розглянутого предмету обговорення з огляду на нову мікротему, асоціації, ситуативність (264 (23,7%) випадки в українській мові та 184 (16,8%) – в англійській). АМ поляризується на різні аспекти макротеми інтернет-інтерв'ю. Як наслідок, модальні вияви поглиблюються та розширюються. В українській мові АМ може розгортатися навколо суміжних ціннісних центрів за принципом взаємодоповнення та заміщення, водночас у британському варіанті – він один.

ВИСНОВКИ

АМ виражається згідно системи цінностей, які мовець ідентифікує як власні. Цей вид модальності є чинником динамічного розвитку інтернет-інтерв'ю, а АМР є невід'ємною складовою полімодального простору тексту.

АМ творчої особистості покликана привернути й зацікавити читача нестандартними та свіжими поглядами на поставлені проблеми. Завдяки згаданій категорії здійснюється вплив на потенційного глобального читача.

У результаті дослідження було розроблено класифікацію аксіологічних модальних ресурсів української та англійської мов. Ця класифікація базується на фундаментальному принципі вираження модальності – експліцитності / імпліцитності. Відповідно виокремлено прямі експліцитні засоби (лексичні засоби, ілокутивна сила яких легко розпізнається слухачем); прямі імпліцитні засоби (морфологічні та синтаксичні засоби: значення аксіологічної модальності становить граматичний зміст форми її вираження); непрямі експліцитні (прагматичні засоби: оцінність експлікується за рахунок виконання умови успішності); непрямі імпліцитні (лексичні стилістичні засоби: висловлювання реалізує ставлення до цінного, зрозуміле обом комунікантам. При цьому, маючи на увазі одні цінності, мовець замінює їх на інші, порівнює).

АМ відзначається певними особливостями функціонування в різних композиційних частинах інтернет-інтерв'ю.

Відповідно, у межах заголовкового комплексу АМ виконує рекламну та прогностичну функцію, виділяє центральну аксіологему подальшого інтернет-інтерв'ю.

На початку інтернет-інтерв'ю АМ покликана створити позитивну комунікативну ситуацію, а також налаштувати читача на тематичну та проблемну спрямованість подальшого тексту. Саме тому зазначена категорія розгортається навколо цінностей, що характеризують особистісні й творчі аспекти життєдіяльності співрозмовника. Специфічною рисою для української мови є провокаційність та завуальованість підтексту.

На етапі завершення інтернет-інтерв'ю АМ має дати позитивну настанову усім учасникам інтернет-інтерв'ю та створити ефект емоційного чи когнітивного надбання. Тому вона має позитивний вимір (часом, нейтральний чи негативний) і спрямовується на майбутнє у вигляді поради читачам, подяки, висловлення припущень про подальші перспективи задумів чи проєктів респондента. В англійській мові АМ цієї фази інтернет-інтерв'ю лаконічна, предметна й адресна з виділенням однієї центральної аксіологеми. В українській мові лаконічність і предметність необов'язкові елементи: у структурі АМР знаходяться декілька суміжних центрів.

В основній частині інтернет-інтерв'ю АМ є чинником зчеплення реплік діалогічної єдності, фактором цілісності та зв'язності діалогічного абзацу й утворення тематико-модальних блоків у складі інтернет-інтерв'ю. Це відбувається завдяки взаємопереходу ядерних і периферійних аксіологем у структурі АМР і вплетенню АМ у смислові та структурні зв'язки інтернет-інтерв'ю. У британському варіанті англійської мови пропозиція адресанта слугує поштовхом для розвитку АМ респондента, а в українській – адресат приймає чи відкидає запропоновану ціннісну установку репліки-стимулу та висловлює власну АМ щодо піднятого питання.

АМР має свою структуру й утворює модальне поле з виокремленням ядерних та периферійних аксіологем у тексті інтернет-інтерв'ю. Ядро модальності позначає цінність, у відповідності до якої мовець виражає своє ставлення, а периферія уточнює та доповнює ядро. Ядро більш стає в утворенні ціннісних смислів, в той час як периферія – динамічна. Взаємоперехід ядра в периферію й навпаки є фактором динаміки АМ інтернет-інтерв'ю. Якщо ядро називає цінне, то периферія визначає той зміст, яким наповнює мовець конотативне значення ядра АМ. Специфічною рисою англійської мови є доволі стала номенклатура периферійних елементів АМ на певному етапі розгортання інтернет-інтерв'ю, що вказує на домінування традиційних та стереотипних поглядів на цінності. Водночас в українській мові периферія АМ широка. Це свідчить про переосмислення цінностей і відповідних ставлень до них на сучасному етапі розвитку української мови.

Аналіз АМ текстів інтернет-інтерв'ю показав, що спільною рисою обох мов є переважне використання прямих експліцитних та прямих імпліцитних засобів вираження АМ. Водночас в інтернет-інтерв'ю українською мовою широко представлені непрямі експліцитні. Мовець формулює своє ставлення за

допомогою умови, виконання якої, може дати певний результат: *Якби не, то...* За допомогою таких засобів україномовні респонденти виправдовують свою чи чужу невдачу, поразку, або ж вказують на шлях, яким можна було б досягнути успіху. Ряд засобів вираження АМ доповнюють непрямі імпліцитні засоби. До них відносяться натяки, двозначні висловлювання, іронія, метафора. Тож інтернет-інтерв'ю українською мовою експресивне, пафосне. У склад АМ вводяться псевдоаксіологеми тексту, які не є інформативними для читача, проте можуть привернути його увагу. У британських медія-ресурсах сформувалася традиція подавати сутнісну інформацію на поверхні смислів інтернет-інтерв'ю. Це зумовлює легке сприйняття читачем необхідної інформації. Відповідно, інтернет-інтерв'ю англійською мовою інформативно цінне.

Одержані результати є перспективними для подальшого дослідження АМ як на рівні тексту інтернет-інтерв'ю, так і дискурсу. На особливу увагу заслуговують лінгвокультурні чинники смислового наповнення модальності, а також її функціональність на різних етапах розвитку тексту.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. Сушкевич О. В. Ціннісна модальність мовної особистості / О. В. Сушкевич // Наукові записки. Серія : філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2007. – № 73. – Частина 2. – С. 232–239.

2. Сушкевич О. В. Творча особистість: аксіологічні аспекти дискурсу / О. В. Сушкевич // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя : ЗНУ, 2007. – № 26. – С. 305–312.

3. Сушкевич О. В. Аксіологічна модальна рамка вербалізації періоду творчої активності: лінгвокультурний аспект (на матеріалі інтерв'ю з англо- та україномовними творчими особистостями) / О. В. Сушкевич // Наукові записки. Серія : філологічні науки (мовознавство) : у 5 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – № 75. – Частина 4. – С. 308–313.

4. Сушкевич О. В. Модальна функція передбачення ціннісного характеру інтерв'ю / О. В. Сушкевич // Культура народів Причорномор'я. Научный журнал. – Симферополь, 2008. – № 142. – Т. 2. – С. 328–331.

5. Сушкевич О. В. Вербалізація базової цінності „порядок” в британській та українській лінгвокультурах / О. В. Сушкевич // Наукові записки. Серія : філологічні науки (мовознавство) : у 4 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – № 81. – Частина 4. – С. 39–43.

6. Сушкевич О. В. Аксіологічна модальність як фактор змістової та структурної організації основної частини інтерв'ю / О. В. Сушкевич // Наукові записки. Серія : філологічні науки (мовознавство) : у 5 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – № 89. – Частина 5. – С. 324–330.

7. Сушкевич О. В. Аксіологічна модальність фінальної фази інтерв'ю в українській та англійській мовах / О. В. Сушкевич // Наукові записки. Серія:

Філологічні науки (мовознавство) : у 2 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – № 96. – Частина 1. – С. 508–512.

8. Сушкевич О. В. Структурні й логіко-сміслові особливості вираження аксіологічної модальності в ліді інтерв'ю (на матеріалі сучасної української та англійської мов) / О. В. Сушкевич // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки : філологічні науки (Мовознавство) : у 2 ч. – Луцьк, ВолНУ, 2011. – № 5. – Частина 1. – С. 188-194.

9. Сушкевич О. В. Методика дослідження аксіологічної модальності (на матеріалі інтерв'ю англійською та українською мовами) / О. В. Сушкевич // Наукові записки. Серія : філологічні науки (мовознавство) : у 2 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – № 104. – Частина 1. – С. 282–287.

10. Сушкевич О. В. Екстралінгвальні особливості текстів інтернет-інтерв'ю / О. В. Сушкевич // Teoretzcyne i praktzcyne innowacje naukowe : [zbiór raportów naukowych, 29.01.2013–31.01.2013]. Część 5. – Kraków : Wzdawka Diamond trading tour, 2013. – С. 148–151.

11. Сушкевич О. В. Застосування комунікативно-прагматичного підходу в зіставному дослідженні аксіологічної модальності / О. В. Сушкевич // Матеріали ІХ Міжвузівської конференції молодих учених „Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських та германських мов і літератур” (26-27 січня 2011 року) / Ред. колегія: В. Д. Каліущенко (відп. ред.), М. Г. Сенів, В. Є. Приседська, А. О. Іванов. – Донецьк, ДонНУ, 2011. – С. 193–196.

АНОТАЦІЯ

Сушкевич О. В. Аксіологічна модальність інтерв'ю: функціональні та структурні особливості. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.15 – загальне мовознавство. – Державний заклад „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського” МОН України, Одеса, 2013.

Дисертацію присвячено зіставленню функціонування та структури аксіологічної модальності як текстотвірної категорії в україномовних і англійськомовних інтернет-інтерв'ю з представниками творчих професій.

Проаналізовано функціональне призначення, а також структурні особливості вираження аксіологічної модальності в різних композиційних частинах інтернет-інтерв'ю: у сильній позиції тексту (заголовковому комплексі, початку та закінченні) та основній частині. Описано типові моделі реалізації аксіологічної модальності, укладено класифікацію засобів її вираження, визначено ізоморфні та аломорфні особливості вербалізації зазначеного виду модальності на різних етапах розвитку інтернет-інтерв'ю.

Ключові слова: аксіологічна модальність, аксіологічна модальна рамка, аксіологема, композиційна частина тексту, інтернет-інтерв'ю.

АННОТАЦИЯ

Сушкевич О. В. Аксиологическая модальность интервью: функциональные и структурные особенности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.15 – общее языкознание. – Государственное учреждение „Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского” Министерства образования и науки Украины, Одесса, 2013.

Диссертационное исследование посвящено изучению функциональных и структурных особенностей аксиологической модальности как текстообразующей категории в украиноязычных и англоязычных интернет-интервью с представителями творческих профессий.

Аксиологическая модальность передает на уровне речи или текста отношение говорящего либо же автора к предмету обсуждения, собеседнику в соответствии с усвоенной системой ценностей.

В диссертации разработана и апробирована методика сопоставления функционирования и структуры аксиологической модальности в композиционных частях интернет-интервью, состоящая из пяти этапов: определение функционально-смыслового распространения аксиологической модальной рамки в тексте, выделение ядерной и периферийной аксиологем, сопоставление и описание функций аксиологической модальности, анализ фоновой информации и сопоставление средств лингвального выражения указанного вида модальности.

Функциональные особенности реализации аксиологической модальности обусловлены композицией интернет-интервью. В заголовковом комплексе рекламная и прогностическая функции реализуются за счет выделения главного аксиологического фокуса последующего интервью.

В начале текста с помощью указанного вида модальности создается позитивная коммуникативная ситуация, а также происходит настрой читателя на тематическую и проблемную направленность интервью за счет ввода аксиологем личностного, творческого и ситуативного уровней.

В основной части интернет-интервью аксиологическая модальность выступает фактором целостности и связности текста, образования тематико-модальных блоков за счет динамики и взаимоперехода ядерных и периферийных аксиологем в аксиологической модальной рамке.

В конце интернет-интервью аксиологическая модальность призвана дать позитивный посыл реципиенту в форме совета читателям, благодарности, пожеланий собеседнику, выполняя таким образом дидактическую функцию. Кроме того, указанный вид модальности выполняет эмоциональную и интеллектуально-оценочную функции во время раскрытия творческой личностью своих планов на будущее.

Структура аксиологической модальности представлена в работе в виде модальной рамки, состоящей из ядерных и периферийных элементов: эксплицитных и имплицитных аксиологем, а также лексических, грамматических, прагматических и стилистических средств выражения модальности. В определенной композиционной части интервью выделяются типичные структурные модели аксиологической модальности. Изоморфной чертой украинского и английского языков является доминирование прямых эксплицитных маркеров выражения аксиологической модальности, а аломорфной – прямых имплицитных маркеров в украинском языке.

Ключевые слова: аксиологическая модальность, аксиологическая модальная рамка, аксиологема, композиционная часть текста, интернет-интервью.

SUMMARY

Sushkevych O. V. Axiological modality of an interview: functional and structural peculiarities. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in philology, speciality 10.02.15 – General Linguistics. – The State Institution „South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky” of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2013.

The dissertation is devoted to the comparison of functional and structural characteristics of axiological modality in the texts of Ukrainian and English interviews with creative personalities.

The paper investigates functional purposes as well as structural peculiarities of axiological modality expression in different parts of an internet-interview (strong position (headline complex, beginning, end) and body).

Typical models of axiological modality are described, the linguistic classification of the means of axiological modality expression is given, common and distinctive features of modality verbalization are presented at different stages of an interview.

Key words: axiological modality, axiological modality frame, axiologim, part of an interview, internet-interview.

**СВІДОЦТВО ПРО ВНЕСЕННЯ СУБ'ЄКТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ДО
ДЕРЖАВНОГО
РЕЄСТРУ ВИДАВЦІВ, ВИГОТІВНИКІВ І РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ ВИДАВНИЧОЇ
ПРОДУКЦІЇ
Серія ДК № 1537 від 22.10.2003 р.**

Підп. до друку 11.09.2013 р. Формат 60×90/16. Папір офсет.
Друк різнограф. Ум. др. арк. 0,9. Тираж 100. Зам. № 7311.

*РЕДАКЦІЙНО–ВИДАВНИЧИЙ ВІДДІЛ
Кіровоградського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
25006, Кіровоград, вул. Шевченка, 1.
Тел.: (0522) 24–59–84.
Факс.: (0522) 24–85–44.
E–Mail: mails@kspu.kr.ua*

